

Posudek bakalářské práce

Název: Potřeby žen, které nečekaně otěhotněly, aneb nečekané těhotenství jako sociální problém.

Autorka: Denisa Krumpová

Oponentka: PhDr. Hana Janečková, Evangelická teologická fakulta Univerzity Karlovy, katedra pastorační a sociální práce

Denisa Krumpová se ve své práci zaměřila na problematiku nečekaně těhotných žen, na zmapování jejich potřeb a zhodnocení možné podpory v jejich obtížné sociální a životní situaci. Těhotenství jako téma sociální práce se neobjevuje často a v podání autorky se jeví jako velmi důležité, potřebné a neoprávněně opomíjené. Autorka pregnantně definuje cíl své práce - zjistit, jaké jsou potřeby žen, které nečekaně otěhotněly. Nejprve se tedy věnuje lidským potřebám v souvislosti s těhotenstvím, poté realizuje kvalitativní výzkum využívající obsahové analýzy textů, které zaslaly nečekaně těhotné ženy prostřednictvím e-mailů na Linku pomoci organizace Hnutí pro život. Součástí práce jsou i doporučení pro praxi, která posilují kompetence žen a ukazují na existující možnosti řešení.

Centrálním pojmem práce jsou lidské potřeby chápané nikoli v hierarchickém, ale v celostním, bio-psycho-socio-spirituálním slova smyslu. Složitě a široké téma se autorka snaží vyjádřit hutným a zároveň stručným jazykem, často však není z formulací zřejmé, co chce vlastně říci. Mýlí se např. , když „reprodukcí, zachování života a zdraví sebe a svých potomků“ označuje za sexuální potřeby. A nesrozumitelná je i následující věta „To přenáší těhotná žena na dítě, kdy je silně ovlivněna genetickou výbavou, rodinnou historií, zvyklostmi i biologickými potřebami dané rodiny.“ (s. 11). Věta „u nečekaně těhotných žen bývá potřeba rozmnožování i tělesné integrity velmi silná“ nedává moc smysl - žena je těhotná nečekaně nejspíše právě proto, že právě potřebu rozmnožování nemá. Podobný nesoulad lze nalézt na konci výkladu pátého patra Maslowovy pyramidy – nečekané těhotenství jako smysl života, jako dar? Nejde pak spíše o naplnění permanentní přítomnosti čekání na těhotenství? Tyto paradoxy by bylo třeba blíže vysvětlit.

Druhá kapitola pojednává problematiku vzniku a počátku lidského života, neboť jde o téma aktuální v situaci rozhodování žen, které nečekaně otěhotněly. Na počátek lidského života se autorka dívá z pohledu biologického, antropologicko-filozofického, křesťansko-biblického, etického a lidsko-právního.

Samotnému těhotenství věnuje autorka rozsáhlou část své práce. Kromě popisu přirozených životních krizí specifických pro ženy, nahlíží i na samotné těhotenství jako na životní krizi (ne-normální situaci), na níž aplikuje myšlenku tří obranných mechanismů - útoku, útěku a ztuhnutí. Hovoří o tzv. vyrovnávací strategii – aniž by odkázala na zdroj této teorie. Je také otázka, zda tuto myšlenku lze vztáhnout na všechna těhotenství, tedy i ta normální, chtěná, očekávaná. Lze však konstatovat, že následující odstavce zabývající se psychickým prožíváním těhotenství i jeho sociálními souvislostmi, tyto ambivalence, které přináší každé těhotenství, dostatečně vysvětlují.

Zajímavé jsou kapitoly zabývající se pojmy nečekané, neplánované a nechtěné těhotenství. Zde je třeba ocenit, že autorka připomíná dlouholeté úsilí českých autorů Matějčka a Dunovského, kteří se v osmdesátých letech minulého století zabývali výzkumem nechtěných těhotenství a zejména pak jejich důsledky pro narození tzv. nechtěných dětí. Tvrzení o tom, že páry (Všechny? Většina?) bývají těhotenstvím překvapené, nečekají je, často řeší jeho důsledky a hledají důvody pro jeho ukončení, je pouze spekulativní, bylo by třeba doložit jeho statistickou četnost. Stejně tak bychom mohli tvrdit, že

většina párů své těhotenství očekává a přijímá pozitivně. Výskyt nečekaných a neplánovaných těhotenství se též výrazně snížil díky běžnému rozšíření antikoncepce v porovnání s dobou, kdy Matějček a kol. dělali své výzkumy. Je třeba též upozornit na rozdíl užívání pojmu „nechtěné děti“ podle Dunovského (1995) a podle Matějčka (1986) – jde vlastně o jiné cílové skupiny.

V souvislosti s nečekaným těhotenství bývá často nastolováno téma ukončení těhotenství, proto mu autorka věnuje celou samostatnou kapitolu (3.3). Zde dokládá z oficiálních statistik, že skutečně došlo k výraznému poklesu interrupcí. Autorka upozorňuje na celosvětovou diskusi týkající se souvislosti mezi umělým ukončením těhotenství a právem na život a odkazuje na hledání legislativního řešení (zastaralý článek G. Molnárové z r. 2001; viz též Jakub Valc v zajímavém článku „Zamyšlení nad aktuálními změnami slovenské a polské právní úpravy interrupcí“, Právní prostor, 30.10.2020, který není v práci citován). Věnuje též pozornost trestní odpovědnosti za nedovolené přerušení těhotenství popsané v Trestním zákoníku a následkům umělého potratu.

Čtvrtá kapitola se zabývá těhotenstvím jako sociální událostí. V souvislosti se sociálními důsledky nečekaného těhotenství hovoří o sociální události nepřírozené, velmi rizikové, hodné zvýšené pozornosti. Jde o stěžejní cíl této bakalářské práce. Sociálním rozměru těhotenství a sociální ochraně se věnují kapitoly 4.3 - 4.5. Bylo by žádoucí, kdyby autorka svá tvrzení o roli mužů a chování těhotných párů v této sociální situaci doložila výsledky výzkumů na tato témata, pokud existují.

Sympaticky působí pátá kapitola zabývající se podporou a pomocí nečekaně těhotným ženám a párům, a to v celém širokém spektru od odborné medicínské pomoci až po laickou a přátelskou pomoc rodiny či lidí ve stejné životní situaci. V této přirozené řadě zdrojů pomoci a podpory má své místo i duchovní pomoc, kterou zde autorka prezentuje široce, přátelsky a vstřícně tak, aby jí mohli využít i lidé z necírkevního prostředí.

Praktická část bakalářské práce je rozsáhlá a tvoří druhou polovinu předloženého textu. Na základě stanoveného cíle své práce si autorka pregnantně formulovala své výzkumné otázky. Otázka „Kde hledat pomoc, kam se mohou obracet?“ však směřuje spíše na doporučení nebo na znalosti dotazovaných, měla by tedy být formulovaná jinak. Zajímavý byl nápad autorky, opírající se o její zkušenost konzultantky na Lince pomoci organizace Hnutí pro život, využít jako zdroj svých dat obsahy textů z e-mailové komunikace, kterou se svými klientkami ve své roli vede. Při analýze dat postupovala v souladu s metodologickými principy kvalitativního výzkumu. Výsledky shrnuje kapitola 9.9. a její podkapitoly. Jsou zpracovány velmi podrobně a precizně, doplněny přesnými citacemi výroků nečekaně těhotných žen. Je třeba velmi ocenit, že autorka tato data shromáždila a zpracovala, neboť tak využila unikátní možnosti získat objektivní podklady pro poradenskou praxi v této oblasti. Vážím si též velmi korektního postupu autorky při sběru dat, kdy si vyžádala souhlasu pisatelek e-mailů a postupovala v souladu s etickými standardy organizace. Výpovědi žen se týkaly jejich reakcí na nečekané otěhotnění, jejich životní situace a způsobů řešení, role mužů v celé situaci. V interpretaci dat autorka naznačuje velkou rozporuplnost životní situace žen při nečekaném otěhotnění, přítomnost pozitivních i negativních postojů a emocí, které daná žena nebo pár musí řešit. Velmi silné jsou výpovědi, které ukazují na přítomnost násilí a psychického týrání. Kapitola 6.9.2. nabízí interpretaci dat z pohledu bio-psycho-socio-spirituálních potřeb a tvoří velmi zajímavý a smysluplný celek. Na ni navazuje ještě diskuse a shrnutí výsledků provedeného výzkumu. Smyslem diskuse v sociálním výzkumu je ovšem též porovnání vlastních výsledků s výsledky jiných studií a s domácí i zahraniční literaturou na dané téma. To však v práci nenacházíme.

Pokud jde o závěrečná doporučení, ta jsou jistě velice žádoucím a hodnotným výstupem autorčina výstupu a důležitou součástí bakalářské práce. Jenom jejich stylistická úprava by měla zachovat styl

předešlých kapitol. Navíc ani gramatické vazby nejsou správné (Ženám, které jste otěhotněly.... Jde o oslovení ve 2. os. č.mn. tedy, Ženy... Muži...Rodiče...Vychovatelé...) a jednotné – K vychovatelům, odborníkům hovoří autorka v 1. os. č. mn. Pokud autorka měla v úmyslu sepsat deklaraci nebo leták, mohla tuto formu využít, ale vložit ji do příloh. V práci se občas vyskytnou i další stylistické nedostatky, např. neukončená věta na s. 22 (Ukončení těhotenství, ... zřídka lékaře, který koná potrat pro záchranu zdraví nebo života matky.)

V závěru se autorka odvolává na „řady výzkumů, které se zabývaly těhotenstvím“, které měly získat podobné výsledky. Žádné výsledky z jiných podobných výzkumů však v této práci nenacházíme. Literatura, o kterou se autorka ve své práci opírá je také většinou již poměrně zastaralá.

Předložený text naplňuje požadavky kladené na bakalářské práce co do rozsahu i formální struktury. Je psána někdy sympaticky čtivým jazykem se snahou o literární přesah, jindy používá nepřesných až zavádějících nebo nicneříkajících frází bez opory v odborné literatuře (Příkladem může být věta na s. 11: Sociální potřeby jsou ovlivněny společenskými potřebami a prostředím, ve kterém člověk žije v různých sociálních systémech. A dále na s. 12: Sociální pojetí potřeb *se vztahuje k zákonu*, který definuje podmínky pro poskytnutí sociální péče, pomoci a podpory (Matoušek, 2003, s. 158).)

Závěr: Práce Denisy Krumpové je pozoruhodná svým tematickým zaměřením, má logickou strukturu a přes náročnost řešených témat a souvislostí nabízí racionální členění a přiměřený rozsah. Na některých místech jí chybí větší preciznost ve vyjadřování a v případě tématu lidských potřeb též hlubší vhled do dané problematiky. Písemný projev je úsporný, ale vyzrálý, odpovídá akademickým a odborným nárokům. Objevují se drobnější nesrovnalosti ve slohové úpravě a někdy chybí doložení tvrzeného obsahu zdroji. Porovnání výsledků výzkumu s výsledky jiných studií v závěrečné diskusi též chybí.

Doporučuji předloženou bakalářskou práci k obhajobě a navrhuji hodnocení B - C.

Otázky a podněty pro diskusi:

Domníváte se, že uspokojení potřeby jídla a bezpečí je opravdu odděleno od uspokojení potřeby uznání a důstojnosti?

Lze říci, že se role otců již v době těhotenství v současné době zvyšuje? Pokud ano, v čem vidíte příčiny této změny? Obracejí se na Linku pomoci též muži?

Výsledky Vašeho výzkumu ukazují na odlišnou reakci žen a mužů na nečekané těhotenství. Jaký postup byste doporučovala pro zlepšení této skutečnosti. Existují možnosti zapojení mužů do řešení této životní situace?

27.1.2021